

Dijital Medyada Nefret Söylemi: “6284 Sayılı Kanun” Örneği

Hate Speech In Digital Media: The Example Of “Law Number 6284”

Özlem Deniz Duman*

Öne Çıkanlar

- Bu araştırma, yeni medyadaki nefret söylemi kavramını “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” örneği üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır.
- Hegemonyaya dayalı toplumsal güç ilişkileri bakımından hiyerarşinin altında kalan görüşlerin veya kişilerin yeni medyadaki temsili söylem kavramı kapsamında çalışmada vurgulanmıştır.
- Araştırmada yeni iletişim teknolojilerinin ve sosyal ağların, nefret söyleminin küresel ölçekte artmasına nasıl neden olduğu incelenmiş ve bu bağlamda “6284 Sayılı Kanun” kapsamında nefret söyleminde yeni medyanın rolüne odaklanılmıştır.
- Araştırmanın, “6284 Sayılı Kanun” maddesini nefret söylemi kapsamında ele alan ilk çalışma olması açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öz: Yeni iletişim teknolojilerinin ve yeni medyanın büyük hızla gelişmesinin yanı sıra anonimlik ve hareketlilik özelliği nefret söyleminin küresel ölçekte büyümesine ve zahmetsiz hale gelmesine yol açmıştır. Özellikle nefret söyleminin artmasında ciddi bir öneme sahip olan internet, yeni medyanın her geçen gün katlanarak büyümesine ve aşırılık yanlısı kişi veya grupları etkisi altına almasına neden olmuştur. Nefret söylemi, “Bir kişi veya bir grup insana doğuştan gelen veya algılanan birtakım özelliklerinden dolayı önyargılı, düşmanca, kötü niyetli konuşma, yazma ve davranış olarak” tanımlanmaktadır. Bu çalışmada yeni medyadaki nefret söyleminin “6284 Sayılı Kanun” örneği üzerinden değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı YouTube ekseninde, 6284 Sayılı Kanun çerçevesinden nefret söylemini tespit etmektir. Araştırmanın kuramsal temeli Teun A. van Dijk’in söylem teorisine dayanmaktadır. Araştırmanın bulgularını, Mart 2023-Temmuz 2023 tarihleri arasında “6284 Sayılı Kanun” anahtar kelimesinden hareketle yeni iletişim uygulamalarından biri olan YouTube’daki kullanıcı yorumları oluşturmaktadır. Mevcut tarih aralığında 6.075 gönderi analiz edilmiş ve bu gönderiler içerisinden 659 adet paylaşım nefret söylemi kapsamında değerlendirilmiştir. Kullanıcı yorumları nitel araştırma tekniği kapsamında yer alan içerik analizi ve eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, kullanıcı yorumlarının analizinde kategorik bağlamda %38 oranıyla abartma/yükleme ve çarpıtmanın diğer kategorilere oranla daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir kategori olan küfür/hakaret/aşağılama ise %26 oranıyla ikinci sırada yer almıştır. Yorumlarda özellikle cinsiyetçi ve dinsel bir nefret söyleminin ön plana çıktığı ve yoğunlaştığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeni İletişim Teknolojileri, Yeni Medya Çalışmaları, 6284 Sayılı Kanun, Nefret Söylemi, Toplumsal Cinsiyet.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, deniz.duman2007@hotmail.com,
ORCID: 0000-0002-3393-8172.

Highlights:

- This research aims to evaluate the concept of hate speech in new media through the example of “Law No. 6284 on the Protection of the Family and Prevention of Violence Against Women”.
  - The representation of views or people who are at the bottom of the hierarchy in terms of social power relations based on hegemony in new media is emphasized in the study within the scope of the concept of discourse.
  - The research examines how new communication technologies and social networks have caused hate speech to increase on a global scale, and in this context, the role of new media in hate speech within the scope of "Law No. 6284" is focused on.
  - It is thought that this research will contribute to the field as it is the first study to address the article "Law No. 6284" within the scope of hate speech.
-

Abstract: The rapid development of new communication technologies and new media, as well as the features of anonymity and mobility, have led to the growth of hate speech on a global scale and its ease. The internet, which is particularly important in increasing hate speech, has caused new media to grow exponentially day by day and to influence extremist individuals or groups. Hate speech is defined as "prejudicial, hostile, malicious speaking, writing and behavior towards a person or a group of people due to their inherent or perceived characteristics." This research aims to evaluate hate speech in new media through the example of "Law No. 6284". In this context, the main purpose of the research is to identify hate speech on YouTube within the framework of “Law No. 6284”. The theoretical basis of the research is based on Teun A. van Dijk's discourse theory. The findings of the research consist of user comments on YouTube, one of the new communication applications, based on the keyword "Law No. 6284" between March 2023 and July 2023. In the current date range, 6,075 posts have been analyzed and 659 of these posts identified as hate speech. User comments are examined using content analysis and critical discourse analysis methods within the scope of qualitative research techniques. According to the results of the research, it has been concluded that exaggeration/attribution and distortion are more common in the categorical context with a rate of 38% in the analysis of user comments compared to other categories. Another category, swearing/insult/humiliation, comes in second with a rate of 26%. It has been determined that sexist and religious hate speech has particularly come to the fore and intensified in the comments.

Keywords: New Communication Technologies, New Media Studies, Law No. 6284, Hate Speech, Gender.

Summary

The decentralized, interactive, border-crossing and distance-destroying global nature of the Internet has made it an important tool for extremist and hate mongers. With the universalization of technology, there has been an increase in online hate speech. The mobile nature of hate speech has increased day by day like a snowball. Social networking platforms such as Facebook, Twitter, LinkedIn and YouTube have become a channel through which extremists can influence and direct others and easily convey their own thoughts and feelings, and the internet has become a new way to spread hatred. This situation has been facilitated by the cheap, anonymous, and barrier-free nature of the internet, which provides the basis for the connection of various and different groups and serves to create a common identity and sense of community (Baker, 2012). Social networks

are digital communities that allow individuals to post messages, pictures and share videos. Such networks have revolutionized the rapid dissemination of information and the formation of groups of common interest and ideology. The impact of social networks on individuals, groups and society is quite large and important. So much so that today's public consciousness is now shaped through these networks (van Dijck and Poell, 2013 p. 7). In addition to their advantages, these channels also contain dangers such as hate speech. While one of the factors that is effective in the acceleration of hate speech is freedom of expression, another factor is that the internet remains largely uncontrolled and the difficulties in controlling such activities. Individuals or groups can write whatever they want, based on freedom of expression and loopholes in the law, and they even see this as a right and legitimize it (Alkiviadou, 2016, p. 218). Regarding this issue, the Committee of Ministers of the Council of Europe, in its Declaration of Freedom, emphasizes that it is important to ensure freedom of communication, expression and information on the Internet, but also that 'freedom of communication on the Internet should not prejudice human dignity, rights and fundamental freedoms' (Weber, 2009). Within the scope of our study titled "Hate Speech in Digital Media: Example of Law No. 6284", the comments made by users using the "Law No. 6284" code on YouTube, a social network platform, between March 2023 and July 2023 have been analyzed. The analysis of the comments is examined using content analysis and critical discourse analysis, which are qualitative research techniques. Content analysis is a research method used to identify certain words, themes and concepts from some given qualitative data. With the content analysis method, the existence, meaning and relationship dimension of such specific words, themes or concepts can be measured and analyzed. For example, researchers can use this method to investigate the bias or bias of the language used in a news article (Berelson, 1952).

In addition, our research has been analyzed with Teun van Dijk's "critical discourse analysis" method. According to the content analysis data of YouTube videos examined within the scope of "Law No. 6284", exaggeration/attribution/distortion discourse comes first with 251 (38%) comments, followed by swearing/insult/humiliation discourse with 171 (26%) comments, and 156 (24%). 81 (12%) comments are identified in the hostility/war discourse with interpretation and the last category, the symbolization discourse. In this research, hate speech produced by the YouTube application is investigated. User comments on the videos in this content are examined specifically for Law No. 6284. The first question of the research is about the presence of hate speech and content related to Law No. 6284 in YouTube user posts. In the user comments examined, content and discourse that could be considered as hate speech are identified. Mutual hate speech, especially from male and female users, dominates the comments. As a result, in our research within the scope of Law No. 6284, it is concluded that the rate of spread of hate speech on YouTube, which is

considered a new media environment, is high. Although the free circulation of produced content is important for users to express themselves, it causes an increase in intolerance and intolerance towards differences. If we evaluate the current findings in the context of van Dijk critical discourse analysis, in today's world where there is a multifaceted communication thanks to the interaction feature of digital media, the power of users to control the content is also increasing. However, this makes it difficult to monitor hate speech. In this respect, content containing hate speech expands its sphere of influence with an uncontrollable power through new media components. In this context, users who comment on Law No. 6284 on YouTube consider YouTube as the channel of this power and exclude people or groups who do not think like them.

Giriş

Merkezi olmayan, etkileşimsel, sınırları aşan, mesafeleri yok eden, kontrolsüz bir şekilde gelişen internetin küresel doğası onu aşırılık taraftarları ve nefret tacirleri için önemli bir araç haline getirmiştir. Teknolojinin evrenselleşmesi ve her türlü yaptırımdan azade olması çevrimiçi nefret söylemlerinde de bir artışın yaşanmasına neden olmuştur (Laub, 2019). Nefret söylemleri, gezici ve sınırlanamayan doğası nedeniyle bir kartopu misali gibi gün geçtikçe çoğalmış Facebook, Twitter, LinkedIn ve YouTube gibi yeni iletişim platformları aşırılık yanlılarının başkalarını etkileyebileceği, yönlendirebileceği, kendi düşünce ve duygularını kolaylıkla aktarabileceği bir kanal haline gelmiştir. (Charan ve Verma, 2020).

Birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışan aşırı uçlardaki marjinal insanların bir kimlik ve topluluk duygusu etrafında birleşip, 'öteki' olarak gördüklerine karşı sanal bir savaş alanı gibi kullanılan internet, nefreti yaymak ve adeta 'nefret terörü' yaratmak için kullanışlı bir alana dönüşmüştür. Özellikle çeşitli ve farklı grupların bağlantı kurmasına zemin hazırlayan, ortak bir kimlik ve topluluk duygusunun oluşmasına hizmet eden internetin ucuz, anonim ve engelsiz bir yapıda olması bu durumu oldukça kolaylaştırmıştır (Baker, 2012). Bugün yeni iletişim teknolojilerinin birey, grup ve toplum üzerindeki etkisi oldukça fazla ve önemlidir. Yeni iletişim teknolojileri kapsamında yer alan sosyal ağlar bireylerin, grupların veya kurum ve kuruluşların mesaj, resim göndermelerine ve video paylaşımlarına izin veren dijital topluluklardır. Bu tür ağlar, bilginin hızlı bir şekilde yayılmasında, ortak çıkar ve ideoloji gruplarının oluşmasında önemli bir etki yaratmıştır. Öyle ki günümüzün kamu bilinci artık bu sosyal ağlar vasıtasıyla şekillenmektedir (van Dijck ve Poell, 2013: 7).

Bu durum olumlu ve olumsuz birtakım sonuçları da beraberinde getirmiştir. Her yeni teknolojinin iyi ve kötü amaçlı kullanımı gibi bu alanlarda sahip oldukları avantajlarının yanı sıra nefret söylemi gibi tehlikeleri de içinde barındırmaktadır. Nefret söyleminin sosyal yapıda etkili

olmasında ve genişlemesinde özellikle yeni iletişim teknolojisi olan internetin her geçen gün gelişmesi etkili olmuştur. Nefret söyleminin bu kadar hız kazanmasında etkili olan faktörden biri ifade etme özgürlüğü iken diğer bir faktör ise internetin büyük ölçüde denetimsiz kalması ve bu tür faaliyetlerin denetimindeki zorluklardır. Bireyler veya gruplar ifade özgürlüğünden ve yasadaki boşluklardan hareketle istediklerini yazabilmekte ve hatta bunu bir hak olarak görmekte ve meşrulaştırmaktadırlar (Alkiviadou, 2016: 218). Konuyla ilgili olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Özgürlük Bildirgesinde internette iletişim, ifade ve bilgi edinme özgürlüğünün sağlanması gerektiğinin önemli olduğu ancak “İnternette iletişim özgürlüğünün özellikle insan onuruna, haklarına ve temel özgürlüklere hanel getirmemesi” gerektiği de vurgulanmıştır (Weber, 2009).

Son birkaç yılda yeni medya aracılığıyla gerçekleşen nefret söylemine ilişkin oldukça fazla araştırma bulunmaktadır. Alikılıç, Gökaliç ve Alikılıç (2021), Twitter’da mültecilere yönelik daha çok hangi ayrımcı söylemin olduğunu araştırmışlardır. Söğüt (2021), Dağlık Karabağ çatışmalarına yönelik Ermeni ve Azeri kullanıcıların karşılıklı nefret söylemini YouTube üzerinden araştırmıştır. Öztürk (2021), pandemi sürecinde 65 yaş ve üstü bireylere yönelik nefret söylemini Twitter mecrasında ele almıştır. Irak (2022), çalışmasında nefret söylemini konu ve içerik bağlamında Twitter üzerinden incelemiştir. Çınar (2022), 2019 İstanbul yerel seçimleri sürecinde, YouTube ve BaBaLa TV kapsamında nefret söylemini araştırmıştır. Abuşoğlu ve Aydoğan (2022), sosyal medyada ötekileştirmeye maruz kalan Z kuşağına yönelik Ekşi Sözlük’teki nefret söylemini ele almışlardır. Bahçecioğlu (2024), internet haberciliğinde doktorlara yönelik nefret söylemini incelemiştir.

Araştırmada yeni medyadaki nefret söylemi kavramının, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” örneği üzerinden değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 8 Mart 2012’de kabul edilmiş ve 20 Mart 2012’de T.C. Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Araştırma kapsamında Mart 2023-Temmuz 2023 tarihleri arasında yeni medya uygulamalarından biri olan YouTube’da “6284 Sayılı Kanun” anahtar kelimesinden yola çıkılarak kullanıcı yorumları incelenmiştir. Kullanıcı yorumları nitel araştırma tekniği olan içerik analizi ve eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılarak araştırılmıştır. Araştırmanın temel amacı YouTube ekseninde, 6284 Sayılı Kanun’a yönelik kullanıcı yorumlarını incelemektir. Araştırmanın kuramsal temeli Teun A. van Dijk’in söylem teorisine dayanmaktadır. Söylem kavramına ilişkin olarak hegemonyaya dayalı toplumsal güç ilişkileri bakımından hiyerarşinin altında kalan görüşlerin ve kişilerin yeni medyadaki temsili analiz edilmiştir. Araştırma yeni iletişim teknolojilerinin ve sosyal ağların anonimlik ve hareketlilik özelliğinin nefret söyleminin küresel ölçekte artmasına nasıl neden

olduğunu ele almakta ve bu bağlamda 6284 Sayılı Kanun kapsamında nefret söyleminde yeni medyanın rolüne odaklanmaktadır. Araştırmanın, 6284 Sayılı Kanun maddesini nefret söylemi kapsamında ele alan ilk çalışma olması açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, dört kategori kapsamında ele alınan 6284 Sayılı Kanun'a yönelik kullanıcı yorumlarında, abartma/yükleme/çarpıtma %38 ile ilk sırada yer alırken küfür/hakaret/aşağılama %26 ile ikinci sırayı oluşturmaktadır. Diğer bir kategori olan düşmanlık/savaş %24 iken, son kategoriyi oluşturan doğal kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma/simgeleştirme ise %12'lik bir orana sahiptir. Yapılan negatif ve kötuleyici (pejoratif) yorumlarda özellikle cinsiyetçi ve dinsel nefret söyleminin ön plana çıktığı ve yoğunluk kazandığı gözlenmektedir. Bu durum yeni medyanın insanlar arasında birleştirici olmaktan öte, ayırıcı ve bölücü amaçlar için kullanıldığına dair örnek teşkil etmektedir.

Kuramsal Bağlamda Teun van Dijk'in Söylem Analizi

Etimolojik olarak söylem kavramı, Latince “discurrere” olup “uzaklaşma” ve “kaçma” anlamlarına gelmektedir. Michel Foucault bilgi ve anlamı meydana getiren düzeni tanımlarken “söylem” kavramını kullanmıştır. Söylemin belirgin anlamda dilsel pratiklerden oluştuğunu ve yapısal anlamda yaşadığı tarihsel dönemden etkilendiğini belirtmiştir (Foucault, 1969:141). Foucault'a göre, söylemler iktidar yanlıları tarafından üretilmekte ve doğruluğu meşrulaştırılmaktadır. Her toplumda söylemin seçimi, kullanımı ve denetimi farklılık göstermekte ve bunu da gerçekleştirmek bir dizi yöntemden geçmektedir. Bunlardan biri söylem hakkında yapılan yorumlardır. Yorumlar metnin kendisi dışında söz söyleme işlevini yerine getiren dinamiklerdir. Ancak bunu yaparken de bir sonuca varması ve kendini tekrar etmesi gereklidir. Artık önemli olan söylemin çeşitli veya farklı olması değil sayısı, kullandığı söylem, maskeleye ve tekrardır. Yenilik de bu tekrardan meydana gelmektedir (Foucault, 1999: 221).

Teun A. van Dijk ise söylem analizi kavramına dayanan bir model sunmaktadır. İlgili model, sosyal gücün kötü amaçla nasıl kullanıldığını, tahakküm ve eşitsizliğin politik ve sosyal bağlamda metin ve konuşma yoluyla nasıl hayata geçirildiğini, yeniden üretildiğini ve direnç gösterdiğini inceleyen bir tür söylem analiz yöntemidir. van Dijk, sosyal yapılar ile söylem yapıları arasında doğrudan bir ilişki olmadığına ve bunların neredeyse her zaman kişisel ve sosyal biliş yoluyla bağlantılı olduğuna inanmaktadır. Yazar, bilişe büyük önem vermesine rağmen söylemin doğası dilsel olduğundan söylem analizinin bilişsel temellerinin yanı sıra dilsel temellere de ihtiyacı olduğunu belirtmiştir (van Dijk, 2015: 467). Öyle ki toplumsal eşitsizlik sadece dini, etnik, ırksal ve cinsiyet temelli ilişkiler kurularak görünürlük kazanmaz; gündelik dil ile sürekli ve yeniden

üretilir. Özellikle biz-onlar ikiliği, önyargılar ve ideolojiler sarmalında dil ile yeniden şekillenir (Köker ve Doğanay, 2010: 1).

Van Dijk, toplumsal eşitsizliklerin üretilmesi sorunsalında önemli bir güce sahip olan haber içeriklerine odaklanır ve eşitsizliğe bağlı ortaya çıkan ilişkileri çözümlemek için makro ve mikro yapı kavramlarını kullanır: Makro düzey toplumsal örgütlerden, kurumlardan ve iktidar ilişkilerinden oluşurken, mikro düzey ise toplumsal aktörlerden ve aktörler arasındaki etkileşimden meydana gelir. Örneğin; ideolojiler bir grup tarafından paylaşılıyorsa makro, belirli bir toplumsal grubun kişisel düşüncelerini ifade ediyorsa mikro düzeyde ifade edilir. Bu nedenle “ideolojilerin toplumsal yönleri toplumun hem makro hem de mikro düzeyinde tanımlanabilir” (van Dijk, 2003: 41). Bunun yanı sıra makro yapı kendi içerisinde tematik ve şematik analiz olmak üzere ikiye ayrılır. Tematik analizde en dikkate değer unsur hiyerarşik yapıdır. Dolayısıyla başlık, alt veya üst başlık, spot, haber girişleri, hikayeler ya da olaylar zinciri bu analiz içinde yer alır (İnceoğlu ve Çomak, 2016: 32). Şematik analizde ise habere ilişkin bilgiler ve yorumlar yer alır ve hikayenin yapısı burada değerlendirilir (İnceoğlu ve Çomak, 2009)

van Dijk’e göre etkili olması tasarlanan söylemler, çoğu zaman egemen güçler tarafından üretilmekte ve onların ideolojisini yansıtmaktadır. Bu nedenle söylemler egemen güç ile bağlantılıdır. Mevcut ilişki söyleminin inşasını ve denetimini şekillendirmektedir. Egemen güç için söylemi kontrol altına almak mevcut iktidarların devamı için elzemdir. Çünkü toplum ve iktidar arasındaki ilişki bu söylemler aracılığıyla kurulmaktadır. Öyle ki söylemler, toplumun düşünce ve davranışlarını şekillendiren ve baskın güce onların zihinlerini kontrol etme yetisini kazandıran güçtür (van Dijk, 2003: 13). Bu gücün dışında kalanlar ve iktidarın ideolojik yapısını benimsemeyenler ise dışlanmakta veya ötekileştirilmektedir (İnceoğlu ve Çoban, 2014: 55). Böylece farklı düşünce veya davranışlara sahip olan birey, grup veya toplum “öteki” olarak konumlandırılmakta ve ayrıştırılmaktadır. Bunun sonucu olarak da ‘öteki’ne karşı tahammülsüzlük nefret söyleminin oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Doğan, 2015: 32). Nefret söyleminin oluşmasında önemli bir güce sahip olan medya ise ‘ötekileri’ hedef haline getirebilmekte ve onların bertaraf edilmesini kolaylaştırmaktadır. Özellikle yeni medya bu konuda daha etkili bir güce sahiptir. Kullanıcıların paylaşım ve yorumlarının nefret söylemi üzerine kurulu inşası bu etkiyi kolaylaştırmaktadır (Vardal, 2015: 151).

Yeni Medya ve Nefret Söylemi

Nefret söyleminin küresel ölçekte kesin bir tanımı olmasa da kabul görmüş birtakım özellikleri bulunmaktadır. Bunlar ırk, cinsiyet, din, dil, milliyet gibi farklılıklardır. Nefret söylemi kavramını sadece birey bazında düşünmek bu kavramın net şekilde tanımlanmasını

zorlaştırmaktadır. Çünkü nefret söylemi sadece bireyler arasında yaşanan kişisel problemler veya çatışmalar değildir. Nefret söylemi çok daha geniş alanı kapsamakta ve etkilemektedir. Özellikle kamusal alan nefret söyleminin temel yapı taşı oluşturmaktadır (Gelber ve McNamara, 2016: 326).

Terimin uluslararası alanda bilinen tanımı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre azınlıklara, göçmenlere yönelik, etnik merkezli, ayrımcılık esaslı, düşmanca, kötü niyetli, saldırgan, önyargılı mahiyette olan, ırkçı nefretini, yabancı düşmanlığını destekleyen, yayan, kışkırtan, manipüle eden ve meşrulaştıran her türlü ifade ve eylemler bütünüdür (Weber, 2009). Başka bir tanımda ise “Nefret söylemi, belirli veya kolayca tanımlanabilir hedef grubu, örtük veya açık şekilde keyfi ve normatif olarak istenmeyen nitelikler atfederek damgalamaktadır. Hedef grup istenmeyen bir varlık ve meşru bir düşmanlık nesnesi olarak görülmektedir” (Parekh, 2012: 41). Farklılıklara olan tahammülsüzlük nefret söyleminin etkisini artıran bir özelliğidir. Özellikle kendini daha imtiyazlı bir konuma yerleştiren, hiyerarşik yapıda daha “güçlü” gören kişi veya gruplar daha “güçsüz” konumda olan birey veya grupları önemsizleştirmekte veya dışlamaktadırlar. Bunun sonucu olarak da azınlıktaki bireyler görünmez olmayı veya sessiz kalmayı tercih etmektedirler. Çoğulculuğun hâkim olduğu toplumlarda nefret söyleminin etkisi ve şiddeti artmaktadır. Çoğul toplum hakimiyetindeki bu güç, kendisinden olmayan azınlıktakileri hedef almakta ve onları güçsüz göstermektedir. Egemen toplumun elinde bulunan bu güç, nefret söyleminin inşasında önemli bir yere sahip olmaktadır (Silva vd., 2021: 688).

Nefret söylemi üzerinde etkili olan bu güç kendisinden olmayana, farklı olana yönelik oluşturulan veya üretilen menfi davranışlar, düşünceler, önyargılar, damgalamalar stereotipler, ile bu söylemin etki ve gücünü artırmaktadır. Nefret söylemi dil, din, ırk, cinsel tercih gibi unsurlar başta olmak üzere hedef gösterdiği birey veya gruplara yönelik nefreti doğuran ve yayılma hızını artıran bir ifade biçimi olarak siyasi, cinsiyetçi, etnik, inanç; engelli veya çeşitli hastalıklara yönelik birey veya gruba karşı oluşturulan ve nefret söylemi olarak ifade edilen kategoriler şeklinde kendisine yer bulmaktadır. Kullanılan “dil” nefret söyleminde önemli bir güç haline gelmektedir (Binark ve Çomu, 2012). Bu anlamda dilin önemini vurgulayan bir örnekte, MÖ 551-479 yıllarında yaşayan Konfüçyüs’e: “Bir ülkeyi idare etmeye çağrılıydınız, yapacağınız ilk işiniz ne olurdu?” sorusuna karşılık,

“İşe önce dili düzeltmekle başladım. Çünkü dil bozulursa kelimeler düşünceleri iyi anlatamaz. Düşünceler iyi anlatılmazsa, yapılması gereken işler yapılamaz. Görevler gereği gibi yapılmazsa, töre ve düzen bozulur. Töre ve düzen bozulursa, adalet yoldan sapar. Adalet yoldan çıkarsa,

şaşkınlık içine düşen halk ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. Bunun içindir ki hiçbir şey dil kadar önemli değildir.” (Hengermen, 1997: 30)

şeklinde yanıt vermiştir. Konfüçyüs’ün bu tespiti, binlerce yıl sonra sanal alemde dilin nefret terörü yaratmada bir silah gibi kullanılmasıyla ilişkilendirildiğinde çok daha derin bir anlam kazanmaktadır. Özellikle dijital çağda dilin kullanımının ve kontrolünün değişime uğraması nefret söyleminin kontrolsüz bir güce dönüşmesine zemin hazırlamıştır. İnternetin anonim yapıda olması, sahte hesap açmadaki kolaylıklar, denetimsiz yapısı, yasadaki boşluklar, kimliklerin görünür ve gerçek olmaması bu gücün etkisini artırmıştır (Udupa, 2021: 22).

Yeni iletişim teknolojilerinin ve yeni medya platformlarının kullanıcılara sağladığı bu koşulsuz ortam kendisinden olmayan kesime karşı ırkçı düşünce, nefret ve öfkenin kontrolsüz bir şekilde yayılmasına ve kullanıcıları yanıltmasına neden olmuştur. Özellikle çok hızlı şekilde büyüyen ve gelişen yeni iletişim teknolojileriyle birlikte çevrim içi topluluk ağlarında da büyük miktarda bilgi içeriği (metin, resim ve video) paylaşımına sunulmuştur. Bu alanda yapılan araştırma sonuçları, kullanıcı sayısının her geçen gün arttığını ve yeni medya platformları aracılığıyla kullanıcıların gerçek veya gerçek dışı görüşlerini rahatlıkla aktardıklarını göstermektedir (Shahbaznezhad, 2021: 49). Özellikle en çok kullanılan Instagram, YouTube ve Twitter (We Are Social, 2023) gibi sosyal ağ siteleri, nefret söyleminin düzenli olarak gerçekleştirildiği platformlardır ve söz konusu medya içeriklerini kontrol etmekte oldukça önemlidir. Öyle ki nefret söylemleri düşmanlığı, terör saldırılarını, ırkçılığı vb. yükselterek bireylere zarar vermekte ve toplumu etkilemektedir (Aldamen, 2023:5).

Özellikle yeni medyanın geleneksel medyaya oranla denetlenmesinin güçlüğü nefret söyleminin yayılma sürecini etkilemektedir. Zaman ve mekân kısıtlaması olmadan ve sahte hesap açmadaki kolaylıklar yayılma sürecine etki eden faktörler arasında yer almaktadır (Bilge, 2016: 8). Yayılma sürecini etkileyen diğer faktör ise nefret söyleminde bulunan kullanıcıların, ağ içerisinde etkileşimde buldukları kişi veya grupları inşa ettikleri sürece dahil etmeleridir. Böylece “öteki” olarak konumlandıkları zümreye karşı nefret söyleminin artmasına neden olurken ayrıca bu sürecin de normalleşmesine katkı sağlamaktadırlar (Binark ve Çomu, 2011). 2020-2021 yılları arasında sosyal medya platformlarında kadına yönelik nefret söylemine dayalı bir araştırma, dijital medyada kadına karşı ötekileştirici, ayrımcı ve nefret söylemi içeren paylaşımların varlığına dikkat çekmiştir. Araştırma, sosyal platformların nefret söylemini önleyici politikalarının var olduğunu fakat araştırdıkları konu kapsamındaki kadınlara yönelik yeterli düzenlemenin olmadığını tespit etmiştir. Araştırmada, yeni medyadaki nefret söyleminin engellenmesi veya en aza indirilmesi için bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi ve sayısının artırılması

gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca toplumsal bağlamda medya okuryazarlığının önemi konusunda çalışmaların yapılması gerektiği ifade edilerek gerek sivil toplum örgütlerinde gerekse eğitim-öğretim kurumlarında medya okuryazarlığının eğitimine öncelik verilmesine ve geliştirilmesi gerektiğine de dikkat çekilmiştir (Dondurucu ve Çetinkaya, 2021).

6284 Sayılı Kanun

Şiddet olgusu çok eski dönemlerde varlığını temellendirmiş ve evrensel bir boyut kazanmıştır. Bireysel ve toplumsal alanda etkisini gösteren olgu, cinsiyet bağlamında da büyük farklılıkların yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle kadınlara yönelik şiddet tür ve oranın fazla olması şiddetin kadın temelinde kavramsallaşmasında etkili olan bir faktördür. Bu kavramlaşmada ayrımcılığın etkisi oldukça fazladır. Cinsiyet esaslı ayrıştırmada ataerkil düzen, aile, din ve devlet önemli ideolojik aygıtlar olarak yer almaktadır. Ayrıca cinsiyet temelli iş bölümü, medya ve toplumda kadının temsili ve birtakım dini söylemlerin muhafazakâr kesim tarafından yorumlanması da baskın ataerkil düzenin inşasını kolaylaştırmıştır. Eşinin kontrolüne tabi tutulan kadına okutulmayarak, çalıştırılmayarak güvende tutulacağı ve tüm bunların erkek tarafından sağlanması gerektiği düşüncesi dayatılmaya çalışılmıştır (Bourdieu, 2015a: 675). Tüm bu olumsuz şartlar sonrasında devletler tarafından çözülmesi amaçlanan ve bir sorun olarak ele alınan cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi için ulusal ve uluslararası ölçekte çözüm yolları aranmıştır. Türkiye’de de kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusunda ciddi eksikliklerin olması nedeniyle bu eksikliklerin giderilmesini sağlamak için kanuni düzenlemeler getirilmiştir (Yağcıoğlu, 2017: 922).

Kadına yönelik şiddetin önlenmesine dair ilk çalışma 1979 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanan “Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”dir. Fakat bu sözleşmenin yaptırım gücünün etkili olmaması nedeniyle 1993 yılında Viyana İnsan Hakları Konferansında kadına yönelik şiddetin insan hakkı ihlali olarak kabul edilmesi kararı alınmıştır. Kadına karşı şiddetin küresel ölçekte görünür olmasını sağlayan ilk örneğimiz ise kocasından şiddet gören ve Türkiye de tüm yasal yollara başvurmasına rağmen çözümsüz kalan Nahide Opuz’un, en son çözüm yolu olarak gördüğü Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne Türkiye aleyhine açmış olduğu davadır. Bu davanın kararı önemli sonuçları da beraberinde getirmiş ve uluslararası arenada İstanbul Sözleşmesi imzaya açılmış ve ilk imzalayan ülkede Türkiye olmuştur. Fakat İstanbul Sözleşmesi muhafazakâr ve milliyetçi görüşe sahip olan kişiler tarafından tepkiyle karşılanmış ve sözleşmenin aileyi hedef aldığı ve yıkmaya çalıştığı argümanı bu çevrelerce desteklenmiştir. Tüm bu gelişmeler sonrasında 20 Mart 2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile sözleşmeden çıkan ilk ülke Türkiye olmuştur. Türkiye’de kadını

ve aile içi şiddeti önleyen son kanun ise Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun'dur (Öztürk, 2017: 2).

14 Mayıs 2023'teki genel seçim süreciyle başlayan ittifak arayışında aşırı sağ- İslamcı kesimin 6284 Sayılı Kanun'un kaldırılmasını talep etmesiyle gündeme gelen, İstanbul Sözleşmesinin yerel anlamda muadili olan ve 4230 Sayılı Kanun'daki eksiklik ve belirsizlikleri gidermek amacıyla, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 8 Mart 2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş ve 20 Mart 2012 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. 6284 Sayılı Kanun'un amacı öncelikli olarak şiddete maruz kalmış veya kalma tehlikesinde olan kadın, çocuk ve aile üyelerinin şiddete karşı korunmalarını sağlamak ve şiddet olasılığını ortadan kaldırmak veya mevcut olan şiddetin sürekliliğini engellemektir. Kanunda şiddet mağdurunun cinsiyeti bağlamında bir kriter bulunmamakla birlikte aile üyelerinin tümüne yönelik koruyucu nitelik taşımaktadır. Ayrıca kanunda şiddete maruz kalan kadının korunmasına yönelik olarak da medeni durumu (bekar, evli veya boşanmış olması), ekonomik durumu, dini, dili gibi kıstaslar da söz konusu değildir. Kadın olarak doğmuş ya da kendi iradesiyle kadın olmuş tüm bireyler, 6284 Sayılı Kanun kapsamında sayılmış ve şiddetten korunmaları amaçlanmıştır (Bölükbaşı, 2015: 25).

Yöntem

“Dijital Medyada Nefret Söylemi: 6284 Sayılı Kanun Örneği” başlıklı araştırma kapsamında sosyal ağ platformu olan YouTube'da Mart 2023-Temmuz 2023 tarihleri arasında kullanıcıların “6284 Sayılı Kanun” anahtar kelimesi kullanarak yaptıkları yorumların seçimi amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve videolar YouTube arşivine kaydedilmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminde araştırmacı örneklem için amacına uygun birimleri, grupları veya kümeleri belirler. Daha sonra uygun olarak belirlenen gruplar, kümeler veya birimler araştırmanın amacına uygun olacak şekilde hazırlanır (Koçak ve Arun, 2013). Yorumların analizi nitel araştırma tekniği olan içerik çözümlemesi ve eleştirel söylem analizi kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizi, verilen bazı nitel veriler içerisinde belirli kelime, tema ve kavramları tespit etmek için kullanılan bir araştırma yöntemidir. İçerik analizi yöntemi ile belirli kelimelerin, temaların veya kavramların varlığı, anlamı ve ilişki boyutu ölçülebilmekte ve analiz edilebilmektedir. Örnek olarak, araştırmacılar bir haber makalesinde kullanılan dilin önyargılı veya tarafsızlığını araştırmak için bu yöntemden yararlanmaktadırlar (Berelson, 1952). Araştırmanın eleştirel söylem çözümlemesi kapsamında ise analiz için seçilen yorumlar araştırmanın amacına uygun olacak şekilde gruplara ayrılmış ve yorumlarda kullanılan dil incelenmiştir. Ancak bu inceleme dilin sözdizimsel ve semantik unsurlarının ötesinde olup bu

ötede yatan anlam ve içeriği kapsamaktadır. Öyle ki söylem analizi dilin sadece biçimsel yönü ile ilgili değildir. Aynı zamanda sosyal ve kültürel bağlam çerçevesinde dil aracılığıyla iletişim kuran kullanıcıların oluşturdukları sosyal olayları ve bu olaylara yaklaşım şekillerini de kapsamaktadır (Barker ve Galasinski, 2001).

Araştırma kapsamında kullanıcı yorumları mevcut temel çerçevede ele alınmış, yorumlardaki sözcük ve cümle seçimi T. Van Dijk'in söylem analizi yöntemine uygun şekilde ideolojik ve anlamsal yapıda değerlendirilmiştir. van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi her ne kadar haber içerikleri için geliştirmiş bir yöntem olsa da analizin tür odaklı olmasının ötesinde metin odaklı olması ve metinlere çok yönlü bir bakış açısı geliştirmesi nedeniyle farklı türdeki metin türlerine uygulanmasını da mümkün kılmaktadır (Çomu ve Halaiqa, 2018: 56). Yazara göre, eleştirel söylem çözümlemesinin tek bir yolu yoktur. Özellikle dikkat edilmesi gereken kritik derecede önemli birtakım özellikleri bulunmaktadır (van Dijk, 2003: 45). Bunların ilkinin söylemin bağlamı oluşturmaktadır. Bu bağlamda önce kimin “ne olarak”, “ne zaman”, “nerede” ve “ne tür” bir objektiflik içerisinde yer alacağı tespit edilir. (van Dijk, 2010: 24). Bağlam belirlendikten sonra hangi grupların nasıl bir güç ilişkisine bağlı olduğu da böylece belirlenmiş olur. Bu güç ilişkilerini belirlerken “Biz kimiz?”, “Kimler bizden?”, “Kimler kabul edilebilir?” gibi sorular sormak gereklidir (van Dijk, 2003: 52). Böylece bağlamla birlikte “biz” ve “onlar” ve sahip oldukları güç ilişkileri de belirlenmiş olur. Yazar, birçok ideolojik söylemin stratejisini “Bizim hakkımızda olumlu şeyler konuş”, “Onlar hakkında olumsuz şeyler konuş” şeklinde ifade eder. Böylece söylem analizinde biz ve ötekiler arasındaki pozitif ve negatif düşüncelerin bu şekilde ortaya çıkması hedeflenir. Bu düşünceler çoğu zaman açıktan fark edilmez. Kimi zaman ve çoğunlukla onların kötü bizim ise iyi şeylerimiz hakkında uzun veya kısa, belirgin veya kapalı, abartılı, manşetli vb. bir yapıda ortaya çıkar (van Dijk, 2003: 54). Bunlar “ima” olarak nitelendirilebilir ve eleştirel söylem analizinde imaların belirgin hale getirilmesi önemlidir (Oğuz, 2024).

Tüm bu bilgiler ışığında 6284 Sayılı Kanun'a yönelik nefret söylemi içeren kullanıcı yorumlarının analizi için van Dijk'in söylem analizi yönteminden yararlanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasının nedeni, nefret söylemi içeren yorumlarda kullanılan dil ve bağlamın analizi için uygun yapıya sahip olmasıdır. Çalışma kapsamında en fazla görüntülenme ve kullanıcı yorum sayısına sahip olan videolara yapılan yorumlar örnekleme dahil edilmiştir. Yaklaşık yüz adet örnekten, izlenme sayısı en fazla olan ve nefret söylemi içeren yirmi üç YouTube videosu içeriği analize tabi tutulmuştur. Analiz için seçilen yorumlar Uluslararası Hrant Dink Vakfı tarafından kabul edilen; abartma/yükleme/çarpıtma, küfür/hakaret/aşağılama, düşmanlık/savaş ve doğal kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma/simgeleştirme dört kategori başlığı altında değerlendirilmiştir (Hrant Dink Vakfı, 2012: 3).

Abartma/Yükleme/Çarpıtma: Bir kişi veya olaydan hareketle bir topluluğa karşı olumsuz abartmaları, çarpıtmaları, genellemeleri ve atıfları içeren söylemler bu kategori başlığı altında incelenmektedir.

Küfür/Hakaret/Aşağılama: Bir topluluk hakkında aşağılama, küfür ve hakaret içeren söylemler bu kategori başlığı altında değerlendirilmektedir.

Düşmanlık/Savaş Söylemi: Bir topluluk hakkında düşmanca ve savaşı çağrıştıran söylemlerin yer aldığı kategoridir.

Doğal Kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma/Simgeleştirme: Doğal bir kimlik ögesinin nefret, aşağılama unsuru olarak kullanıldığı, simgeleştirildiği söylemler bu kategori başlığı altında değerlendirilmektedir.

Paylaşımlarda birden fazla kategorinin olduğu durumlarda ayırıştırma yapabilmek için en uygun olan kategori seçilmiştir (Göregenli, 2013: 69). Çalışma kapsamında aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

- YouTube kullanıcı yorumlarında 6284 Sayılı Kanun kapsamında nefret söylemi olarak kabul edilebilir söylem ve içerik mevcut mudur?
- 6284 Sayılı Kanun ile ilgili YouTube’da yer alan kullanıcı yorumlarında söylem ve içerik nasıl yapılandırılmıştır?
- 6284 Sayılı Kanun ile ilgili YouTube’da yer alan, kanunu destekleyen ve eleştiren kullanıcı yorumlarında benzerlikler veya farklılıklar var mıdır?

Bulgular ve Yorumlar

Araştırma kapsamında Mart 2023-Temmuz 2023 tarihleri arasında paylaşılan tüm video içeriklerine ulaşılmıştır. Özellikle mart ve nisan aylarına ait video içeriklerinin diğer aylara oranla daha fazla olmasının sebebi olarak en fazla görüntülenme ve yorum sayısına sahip içerikler olmasının yanı sıra söz konusu aylarda mevcut yasanın gündemde ve daha popüler olması gösterilebilir. Analize tabi tutulacak olan en fazla görüntülenme ve yorum sayısına sahip 23 video “6284 Sayılı Kanun” anahtar kelimesi kullanılarak incelenmiştir. Bunun sonucu olarak da nefret söylemi içeren kullanıcı yorumları dört kategori kapsamında; abartma/yükleme/çarpıtma, küfür/hakaret/aşağılama, düşmanlık/savaş ve son kategori olan doğal kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma/simgeleştirme başlığı altında değerlendirilmiştir. Kategoriler YouTube’da yer alan 6284 Sayılı Kanun kapsamında yer alan nefret içerikli kullanıcı yorumları

taranarak incelenmiş olup taramada nefret söyleminin yaygın olarak bu dört kategori kapsamında üretildiği belirlenmiştir. Mevcut tarih aralığında 6.075 gönderi analiz edilmiş ve bu gönderiler içerisinde 659 adet paylaşım nefret söylemi kapsamında içerik ve söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Ayrıca kanuna yönelik yapılan kullanıcı yorumları doğrudan, yazıldığı gibi ele alınmış ve herhangi bir düzeltme yapılmamıştır.

Tablo 1.

6284 Sayılı Kanun Anahtar Kelimeli YouTube Kanalından Seçilen Videolar ve Yorum Sayıları

Video Adı-Kanalı	Tarih	Görüntüleme Sayısı	Yorum Sayısı	Video Linki
6284 Sayılı Kanun	10.03.2023	418.611	541	https://www.youtube.com/watch?v=tuQiyb2Gkbw&list=WL&index=4
Cüneyt Özdemir	13.03.2023	19.382	108	https://www.youtube.com/watch?v=AsVHR4WOJQQ&list=PPSV
Refah Ajans	13.03.2023	10.250	113	https://www.youtube.com/watch?v=uJ_lzva4fmE&list=PPSV
TGRT Haber	13.03.2023	6.796	154	https://www.youtube.com/watch?v=99kC6HMAw7U&list=PPSV
TV 100	14.03.2023	14.105	145	https://www.youtube.com/watch?v=xtqcXn-43cM&list=PPSV
Ülke TV	16.03.2023	29.965	294	https://www.youtube.com/watch?v=5WlQzm9VwQE&list=PPSV
A Haber	16.03.2023	25.688	613	https://www.youtube.com/watch?v=h6hajlcBAcc&list=PPSV
Süresiz Nafaka ve 6284	16.03.2023	36.192	274	https://www.youtube.com/watch?v=lZTa_Thpi7U&list=WL&index=3
Bi Haber	18.03.2023	17.569	100	https://www.youtube.com/watch?v=dkUfGN_eKr8&list=PPSV
Türkiye Gündemi	18.03.2023	38.228	278	https://www.youtube.com/watch?v=etMXUjLI1mu0&list=WL&index=1
Sözcü TV	20.03.2023	95.089	568	https://www.youtube.com/watch?v=cMt2zp2PPks&list=PPSV
Sokak Kedisi	25.03.2023	33.283	251	https://www.youtube.com/watch?v=DYhWL5FQ5IE&list=PPSV
TV100	29.03.2023	6.655	106	https://www.youtube.com/watch?v=XvSe4_qoWWk&list=PPSV
Sözcü TV	12.04.2023	26.374	265	https://www.youtube.com/watch?v=4ArMEgYFCV0&list=PPSV
Ulusal Kanal	12.04.2023	9.647	94	https://www.youtube.com/watch?v=ca51uZB_K5I&list=PPSV
TV100	12.04.2023	6.495	60	https://www.youtube.com/watch?v=oEGQTPg-qmM&list=PPSV
CNN TÜRK	17.04.2023	25.640	82	https://www.youtube.com/watch?v=SI-YcklDmVM&list=PPSV
Sessiz İstila	28.04.2023	217.123	1.184	https://www.youtube.com/watch?v=Dpy-Wy8tODU&list=PPSV
Haberlercom	04.05.2023	93.131	309	https://youtu.be/k8pjsO9rSTg?si=U89fsWQ29W1E1Qjk
Cumhuriyet	21.05.2023	30.308	399	https://www.youtube.com/watch?v=n3Vg2hAIQfo&list=PPSV
Fox Haber	25.05.2023	23.077	89	https://www.youtube.com/watch?v=5Hz9RmIDZsM&list=PPSV
Bi Haber	03.06.2023	1.613	16	https://www.youtube.com/watch?v=Rl9c6cW6WDo&list=PPSV

TGRT Haber	26.07.2023	4.297	35	https://www.youtube.com/watch?v=Nm-F0pOwJrg&list=PPSV
------------	------------	-------	----	---

Tablo 1’de YouTube kanalında “6284 Sayılı Kanun” anahtar kelimesi kullanılarak Mart 2023-Temmuz 2023 tarihleri arasında ulaşılan yirmi üç adet video kanalı/linki, tarihi, izlenme oranı ve yorum sayısını içeren bilgiler yer almaktadır.

İçerik Analizi Bulguları

İlk olarak, “6284 Sayılı Kanun” anahtar kelimesi kullanılarak elde edilen yirmi üç adet video kanalı/linki, tarihi, izlenme oranı ve yorum sayısını içeren tabloya ait verilerin yüzdelik oranları ve kullanıcı yorumları dikkate alınarak nefret söylemi kategorilerine karşılık gelen veriler şöyle belirlenmiştir.

Tablo 2.

6284 Anahtar Kelimesi Kullanılarak Yapılan Yorumlara Ait Kategorilerin İçerik Analizi Bulguları

Kategori	Yorum Sayısı	Yüzde
Abartma/Yükleme/Çarpıtma	251	38
Küfür/Hakaret/Aşağılama	171	26
Düşmanlık/Savaş	156	24
Doğal Kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma/Simgeleştirme	81	12

Tablo 2’de YouTube kanalına ait “6284 Sayılı Kanun” kapsamındaki haber videolarına ve kanallara yapılan yorumların içerik analizi bulguları yer almaktadır. Bu veriler kapsamında sırasıyla 251(%38) yorumla abartma/yükleme/çarpıtma, 171(%26) yorumla küfür/hakaret/aşağılama, 156(%24) yorumla düşmanlık/savaş ve son kategori olarak da doğal kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma/simgeleştirme 81(%12) yorum tespit edilmiştir.

Eleştirel Söylem Analizi Bulguları

Araştırmanın bu bölümünde videolara yapılan yorumlar söylem bakımından dört kategoriye ayrılmış ve bu kategoriler kapsamında en fazla görüntülenme ve kullanıcı yorum sayısına sahip içerikler analiz edilmiştir. Araştırmada öncelikli olarak eleştirel söylem analizi uygulanacak olan kullanıcı yorumları makro ve mikro yapı temelinde değerlendirilmiş olup bu yorumların neden olduğu haber videoları da genel çerçevede incelenmiştir. Kullanıcı yorumlarının seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yorumlarda noktalama yanlışları dikkate alınmadan, yazıldığı gibi ele alınmış ve T. van Dijk’in söylem analizi yöntemi kullanılarak dil çözümlenmiştir. Eleştirel söylem analizinde söylemin abartma/yükleme/çarpıtma, küfür/hakaret/aşağılama, düşmanlık/savaş ve doğal kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma/simgeleştirme boyutları incelenmiş ve aşağıda bu kategoriler çerçevesinde incelenmiş olan birkaç kullanıcının yorumu örnek olarak gösterilmiştir.

Abartma/Yükleme/Çarpıtma İçeren Söylemler

- “Kırmızı çizgi Allah'ın kitabıdır, 6284 vahiy olarak mı indi”
“Şu kılık kıyafete de el atın kadınlar sokakta meyve sebze hali gibi geziyor ayıp ben utanıyorum”
“BAŞIMIZA NE GELDİYSE İSLAMCILAR YÜZÜNDEN GELDİ”
“Aile bakanlığını kadınlara vermeyin artık ailenin durumu ortada”
“Ailesi olmayan ya da boşanmış kadınlar aile konusunda ahkam kesiyorlar ya...”
“Bu kanunu daha önce bilseydim evlenmezdim eşime hiçbir şey yapmadığım haldeyken bana boşanma davası açacakmış bu hak mıdır”
“Lütfen alkol satışları bu ülkede yasaklansın bir de dövme yaptırmak yasaklansın lütfen bunlara müdahale edin”

Birey veya bir olaydan hareketle bir topluluğa karşı olumsuz abartmaları, çarpıtmaları, genellemeleri ve atıfları içeren söylemler (Alğan ve Şensever, 2010: 23) olarak ifade edilen bu kategorinin örnek cümlelerinde konunun dışında bir söylem gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Makro yapı çözümlemesinde yirmi üç video arasından abartma/yükleme/çarpıtma içeren söylemler kategorisi kapsamında değerlendirilecek olan başlık kullanımına ilişkin, ilk video örneğimizi “6284 Sayılı Kanun Nedir? Varlığı Neden Hayati Önem Taşıyor? (Özdemir, 2023) oluşturmaktadır. Başlıkta söz konusu kanunun hayati bir önem taşıdığına ilişkin, abartılı bir söylemin ön plana çıktığı kurgulama dikkat çekmektedir. Bu kategoride değerlendireceğimiz diğer bir haber "Kırmızı Çizgimiz" Diyerek Son Noktayı Koydu!" (Ülke TV, 2023) başlığıyla keskin ve aşırı bir söylemin tercih edildiği belirlenmiştir. İncelemeye tabi tuttuğumuz haber başlıklarını mikro yapı bağlamında değerlendirecek olursak “hayati” ve “kırmızı” gibi kelime seçimi ve büyük puntoların kullanımıyla konunun önem derecesine ilişkin bir anlatı yapısı inşa edildiği tespit edilmiştir. Yukarıda örneklendirdiğimiz kullanıcı yorumlarının makro boyut çözümlemesinde ise din ve kadın vurgusu dikkat çekmektedir. Özellikle kanun, din kavramıyla karşılaştırılmış ve ayetlerin kanundan daha üstün olduğu vurgusu yapılmıştır. Söylemlerde cinsiyetçi bir yaklaşım tespit edilmiş, kadının medeni durumu kanun kapsamında olumsuz bir durum olarak gösterilmiş ve bu durumda olan kadınların düşüncelerinin bir anlam ifade etmediği algısı yaratılmıştır. Bunun yanı sıra 6284 Sayılı Kanun’un olumsuzluğunu meşrulaştırmak için sorunun sebebi olarak kadın hedef gösterilmiş ve bu durum kadının iş hayatıyla ilişkilendirilmiştir. Mikro düzlemde ise İslamiyet kavramını destekleyen ifadeler ön plana çıkarılmış; kanun din çerçevesinden eleştirilerek mağduriyete sebep olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kadının kıyafetinin, genel kabul görmüş ahlak ilkeleri kapsamında olmadığı algısı yaratılarak bu durum tenkit edilmiş ve mevcut kanun kapsamında ele alınarak konu çarpıtılmıştır. Bunun yanı sıra büyük yazı stili kullanılarak konuya dikkat çekilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir.

Küfür/Hakaret/Aşağılama İçeren Söylemler

- “Ucubeye bak ucubeye”
“Çok şeytan bi kadın”
“Oğlancılık size uzak değil”

- “Biz şeytan kadınla uğraşiyor sandık. Şimdi erkekler çıkmış velev ki ibneyim diyor adamlar çıkmış feminist propagandası ağız salya çıkararak savunuyor”
 “6284 sayılı kanunu dahada genişletin. Bütün erkekleri de iğdiş edin olsun bitsin.”
 “Asalak gibi yaşamak kazanılmış hak değildir Süresiz nafaka cinayetler’in sebebidir 6284 acil kaldırılсын”
 “Kız kardeşin falan var mı? Kendime köle yapmak istiyorum.”

İkinci kategorimizi oluşturan küfür/hakaret/aşağılama içeren söylemler kategorisi kapsamında değerlendirilecek videoya ait haberin içeriğinde “Kadının yeri evidir. Çocuğuna bakar. Kadınla erkek eşit değildir”, “Yalnız yaşayan kadınların sahiplenmesi gerekiyor! Biz bir sokak köpeğiyiz” şeklinde devam eden konuşun ifadeleri yer almaktadır. (Fox Haber, 2023) Haberi makro düzlemde incelediğimizde hakaret ve aşağılama içeren söylemlerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Mikro bağlamda haberin nedensellik ilişkisi bağlamında, kadının önemsizleştirildiği, ikinci bir varlık olarak görüldüğü ve erkeğin tamamlayıcısı olarak geri plana atılması ihtimali çerçevesinden kurulmuştur. Bir topluluk hakkında hakaret, küfür ve aşağılama içeren ikinci kategorimiz için örnek gösterdiğimiz yorumlarda, kullanıcıların homofobik gönderimler içeren paylaşımları söz konusudur. Homofobik nefret söylemi toplumdaki farklılıkların gösterebilmektedir. “Homofobi uluslararası bir kavramdır ve birçok dilde homofobik argo sözcükler ve hakaretler mevcuttur. Türkçede sıklıkla homofobik şekilde kullanılan “ibne” sözcüğü, TDK sözlüğüne göre "edilgin eşcinsel erkek" anlamına gelir ve kökeni "kız çocuk" olan Arapça ابنة (ubne) kelimesidir” (Wikipedia, 2023). Kullanıcı söylemlerinin makro boyut çözümlemesinde kadın temel alınarak hedef gösterilmiştir. Bu kategoride incelediğimiz yorumların büyük çoğunluğunda kadına yönelik aşağılama ve nefret söylemleri hakimdir. Özellikle “şeytan, fitneci, asalak” gibi ifadelerle kadın önemsiz, işe yaramaz ve kötü bir stereotip olarak gösterilmiştir. Mikro düzlemde ise seçilen kelimelerle kadını ve bu yasayı destekleyen erkekleri aşağılayan bir dil kullanıldığı tespit edilmiştir.

Düşmanlık/Savaş İçeren Söylemler

- “Sığınmacılar derhal vatanlarına gönderilmelidir”
 “Çok iyi trolsün sen Rusyalı”
 “Afganistana gidin”
 “Biz ortadoğuluyuz abi”
 “TÜRKÜM, TÜRK KALACAĞIM, ARAPLAŞMAYACAĞIM”
 “Bu ülkeden sen ayrıl güzide ülkeler var İran ve Afganistan gibi sen gitmek istemezsen biz zorla göndeririz”
 “Laik bir ülkeyiz. Şeriat istiyorsan Arabistan'a gidebilirsin, orası gerçekten çok güzel bir ülke. Hem de İslamın şartlarıyla yönetiliyor tam istediğin gibi”

Haber videolarına ilişkin makro ve mikro boyut çözümlemesinde bu kategori kapsamında iki farklı kanalın (Sözcü TV ve Bi Haber, 2023) haber videolarına ait başlıklardan “6284 SAVAŞI SÜRÜYOR”, “6284” İsyanı: “Tehdit Mesajları Aldım!” yararlanılmıştır. Haberlerin makro boyut çözümlemesinde düşmanlık içeren söylemlerin ön planda olduğu belirlenmiştir. Mikro yapı

bağlamı açısından değerlendirilecek olursa tercih edilen “savaş” ve “tehdit” kelime seçiminin endişe verici bir yapı taşıdığı söylememiz mümkündür. Araştırmamız kapsamında seçilen kullanıcı yorumlarının makro boyut bağlamındaki çözümlemesine göre düşmanlık barındıran söylemlerin yoğun olduğu anlaşılmaktadır. Bir topluluğa yönelik düşmanca, savaşı çağrıştıran ifadelerin yer aldığı söylem kategorisini oluşturan paylaşımlarda, en fazla hedef gösterilen grubun Orta Doğu ülkeleri olduğu gözlenmektedir. Araştırmamızın mikro boyuttaki çözümlemesinde ise Laikliğe vurgu yapılarak Şeriatın eleştirildiği cümleler tespit edilmiş; din olgusu çerçevesinden söz konusu kanun değerlendirilmiştir.

Simgeleştirme İçeren Söylemler

“Hamur Abi kanunlarında var da işte feministlere sormak lazım...”
“Kendini çocuk doğurma ve sex objesi olarak görüyorsan normal durum”
“Erkek gibi kadın”
“LGBT nin önünü açtın. Rabbim bunun hesabını iki dünya da da senden sorsun.
Aminn”
“Kovun şu feministi.”

Bu kategori çerçevesinde değerlendirilecek olan haber videosunun içeriğinde “Zararlı akımlara karşı aile kurumunu korumak için 6284 Sayılı Kanun kaldırılmalı” (Ulusal Kanal, 2023) şeklinde bir söylem yer almaktadır. Bu içeriğin makro boyut çözümlemesinde simgeleştirme içeren bir söylemin yer aldığı görülmektedir. Net olarak ifade edilmeyen “zararlı akımlar” söyleminin mikro boyut bağlamı açısından çözümlemesinde özellikle bu video içeriğine yapılan kullanıcı yorumlarında zararlı akımlar olarak “LGBT” ve “Feminist” bir yapının algılandığı gözlenmiştir. Doğal bir kimlik ögesinin aşağılama ve nefret unsuru olarak kullanıldığı simgeleştirme söylem kategorisinde, kullanıcıların homofobik içerikli paylaşımları mevcuttur. Ayrıca kullanıcı paylaşımlarında en fazla tercih edilen kelimelerin “Feminist ve LGBT” olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Makro boyut kapsamındaki çözümlemede cinsiyet temelli söylemlerin hâkim olduğu belirlenmiştir. Kadının kimliği esas alınarak suçlayıcı ifadeler kullanılmıştır. Mikro bağlamda ise “Erkek gibi kadın ve LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel/travesti, interseksüel)” gibi küçük düşürücü ve cinsiyet içerikli kelime seçimi yapıldığı gözlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Nefret söyleminin fikir birliğine varılmış tek bir tanımı olmamasına rağmen genel kabul görmüş anlamı bakımından nefret söylemi; toplum tarafından bir kişi veya gruba karşı küçük düşürücü, önyargılı, saldırgan davranış veya söylemler olarak tanımlanmaktadır (United Nations, 2023). Kendinden olmayana ötekileştiren ve dışlayan nefret söylemine maruz kalan birey veya grup etnik, ırk, cinsiyet, düşünce, inanç vb. sebeplerle aşağılanmakta ve yok sayılmaktadır. Toplumdaki belirli gruplara karşı tahammülsüzlük ve hoşgörüsüzlüğün dışı vurumu olan nefret

söyleminde, dezavantajlı kesim yalnızlaştırılmakta ve sessizleştirilmektedir (İşman vd., 2016: 610). Söz konusu davranışların artmasında, meşrulaşmasında ve sıradanlaşmasında yeni iletişim teknolojilerinin ve yeni medyanın etkisi önemlidir. Öyle ki ağ temeline dayalı yeni medyada birey kendini özgürce ifade edebilmekte ve internetin anonim doğasında bunu kolaylaştırmaktadır. Bunun sonucu olarak da yeni medya aracılığıyla nefret söyleminin dolaşıma sokulması hızlanmaktadır (Sütçü, 2012: 76).

Hrant Dink vakfının 2017, 2018 ve 2019 yılları kapsamında yapmış olduğu “Medyadaki Nefret Söylemi” başlıklı araştırma raporu, medyanın nefret söylemine ilişkin etkisini göstermesi açısından önemlidir. Dört kategori olarak değerlendirilen medyadaki nefret söylemine ilişkin mevcut yıllarda, abartma/yükleme/çarpıtmanın en fazla orana sahip kategori olduğu belirlenmiştir. Söz konusu yıllara ait verilere göre; 2017 yılında abartma/yükleme/çarpıtma %77 bir orana sahipken onu %12 oranıyla düşmanlık/savaş kategorisi izlemiştir. 2018 raporuna göre ise abartma/yükleme/çarpıtma %71 ile ilk sırada yer alırken onu %14 oranıyla düşmanlık/savaş kategorisi takip etmiştir. Son olarak da 2019 raporuna göre sonuçlar neredeyse aynı oranda kalmış, abartma/yükleme/çarpıtma %77, düşmanlık/savaş ise %14 olarak tespit edilmiştir (Hrant Dink Vakfı, 2012).

Bu çalışmada yeni medya uygulamalarından biri olan YouTube ekseninde üretilen ve “6284 Sayılı Kanun” özelinde, nefret söylemi içeren kullanıcı yorumları araştırılmıştır. Bu amaçla mevcut kanun kapsamında yer alan videolara ait kullanıcı yorumları incelenmiştir. 6284 Sayılı Kanun kapsamındaki haber videolarına yapılan kullanıcı yorumlarının içerik analizi bulgularına göre, 251(%38) yorumla abartma/yükleme/çarpıtma, 171(%26) yorumla küfür/hakaret/aşağılama, 156(%24) yorumla düşmanlık/savaş ve son kategori olarak da doğal kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma/simgeleştirme 81(%12) yorum tespit edilmiştir. Araştırmanın ilk sorusu; YouTube kullanıcı gönderilerinde 6284 Sayılı Kanun ile ilgili nefret söylemi ve içeriğinin mevcudiyetine ilişkindir. İncelenen kullanıcı yorumlarında nefret söylemi kapsamında değerlendirilebilecek içerik ve söylem tespit edilmiştir. Yorumlarda mevcut kanunu destekleyen ve eleştiren kullanıcıların karşılıklı nefret söylemlerinin olduğu belirlenmiştir.

Diğer bir araştırma sorusu ise 6284 Sayılı Kanun ile ilgili YouTube da yer alan kullanıcı yorumlarında söylem ve içeriğin nasıl yapılandırıldığıyla ilgilidir. Yorumlarda en fazla nefret içerikli söylemlerin cinsiyetçi yapıda olduğu diğer söylemin ise inanç üzerine kurulu olduğu gözlenmiştir. Cinsiyetçi yaklaşımla birlikte Homofobik içerikli söylemlerde dikkat çekicidir. Homofobik nefret söylemlerinin bu denli yayılmasında yeni medyanın etkisi fazladır. Özellikle bunu bir eğlence aracı olarak gören ve bu içerikleri paylaşmada bir sakınca görmeyen kullanıcılar için yeni medya biçilmez bir kaftandır. Bu tutumun oluşmasında toplumsal yargı ve kalıpların

etkisi de söz konusudur (Yılmaz, 2013: 49). Erkek egemen kültüre sahip toplumlarda genel kabul görmüş ahlak ilkeleri, farklı olan cinsel yönelimleri ahlak dışı olarak görmekte ve göstermektedir. Mevcut algının meşrulaştırılması ve yayılması da yeni medya üzerinden gerçekleştirilmektedir (Şahin, 2010: 247).

Son araştırma sorumuz ise 6284 Sayılı Kanun'u destekleyen ve eleştiren kullanıcıların yorumlarındaki farklılıklara ve benzerliklere ilişkindir. Her iki kesimde yorumlarında farklılıklara rastlanmıştır. Kanunu eleştiren kullanıcıların yorumlarında, kanunu destekleyen kullanıcılara kıyasla nefret söyleminin çok daha fazla ve yoğun olduğu belirlenmiştir. Eleştiren kullanıcıların yorumlarında, kadını ötekileştiren ve aşağılayan cinsiyet temelli bir nefret söylemi hakimdir. Özellikle eleştirenlerin bu konudaki yorumlarında infodemik (yanlış) bilginin fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu yorumlarda en fazla infodemik içerik ise kanunun kapsamı ile ilgilidir. Bu kanunun, sadece kadını korumaya yönelik olduğu ve yine sadece kadının beyanı esas alınarak erkeğin suçlandığını ifade eden yanlış bilgiler nefret söylemine dönüşmüştür. Yorumlarda 6284 Sayılı Kanun ile ilgili olarak tek taraflı bir düşüncenin egemen olduğu gözlenmiştir. Ayrıca kanunu eleştiren kullanıcıların yorumlarında din referans olarak gösterilirken, destekleyen kullanıcılar ise Laiklik ilkesiyle karşılık vermişlerdir. Bu ayrımı, destekledikleri siyasi partinin misyonuna dayandırmak mümkündür. Bunlara ek olarak eleştiren kullanıcıların hakaret içerikli yorumları nefret söylemine dönüşmüştür.

Sonuç olarak 6284 Sayılı Kanun kapsamındaki araştırmada yeni medya ortamı olarak kabul edilen YouTube'da nefret söyleminin üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Üretilen içeriklerin özgürce dolaşıma girmesi kullanıcılar için kendilerini ifade etmede önemli olsa da farklılıklara karşı tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün artmasına da neden olmaktadır. Tüm bu açıklamalardan sonra mevcut bulguları van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi bağlamında değerlendirecek olursak özellikle yeni medyanın etkileşim özelliği çok yönlü bir iletişimin söz konusu olduğu günümüzde, kullanıcıların içeriği kontrol etme gücünü de artırmaktadır. Fakat bu durum nefret söyleminin denetlenmesini zorlaştırmaktadır. Bu açıdan nefret söylemi barındıran bir içerik yeni medya bileşenleri aracılığıyla kontrol edilemez bir güçle etki alanını genişletmektedir. Bu bağlamda YouTube'da 6284 Sayılı Kanun hakkında yorum yapan kullanıcılar kendileri gibi düşünmeyen kişi veya grupları dışlamakta ve bunu yaparken de YouTube'u bir mecra olarak kullanmaktadırlar.

Yeni iletişim teknolojilerinin kullanıcı merkezli içerik, etkileşim ve hız gibi değişkenleri kullanıcılara önemli imkanlar sunsa da ifade özgürlüğü ve nefret söylemi arasındaki sınırında her geçen gün arttığı gözlenmektedir. Bu sınırın aşılmasının önüne geçmek için siber suçlar

kapsamındaki çalışmalar daha bilinir olmalı, düşünceleri ifade etme özgürlüğü ile nefret söylemi arasındaki sınırlar netlik kazanmalıdır. Gün geçtikçe kaotik bir yapı ve içerik kazanan bu durumun genç dimağlar üzerinde zararlı tesirleri olacağı açıktır. Yönetimler reel sınırlar gibi sanal sınırları da korumalı ve tahkim etmelidir. Bu yalnızca yasal yaptırımlarla değil bilinçlendirme ile de doğrudan alakalıdır. Bu bağlamda yeni medya okuryazarlığı eğitimi kapsamında bireylerin içerik ve yorumları nasıl okuması gerektiğine yönelik eğitimlere ağırlık verilmeli; yeni medyadaki nefret söyleminin engellenmesi veya en aza indirilmesi adına bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi ve sayısının artırılması gerekmektedir. Toplumsal bağlamda ise medya okuryazarlığının önemi konusunda gerekli çalışmalar yapılarak gerek sivil toplum örgütlerinde gerekse eğitim-öğretim kurumlarında medya okuryazarlığının eğitimine öncelik verilmeli; geliştirilmesi ve yayılması sağlanmalıdır. Bunların yanı sıra yeni medya platformlarının içerik alanında denetimleri yapılmalı, filtreleme ve tespit programları geliştirilmeli ve ilgili içeriklerin bildirilmesi ve yayından kaldırılmasına yönelik önlemlerde alınması gerekmektedir. Ayrıca sanal dünyada nefret söyleminde bulunanların veya terör estirenlerin kişilik sorunlarının yanı sıra eğitim düzeyleri yönüyle de araştırılması yararlı olacaktır. Şunu unutmamak gerekir ki toplumda görülen ahlaki erozyonun bir benzeri dijital alemde de karşımıza çıkmaktadır. Bu erozyonla baş etmek içinde ciddi önlemlerin alınması gerekmektedir.

Kaynakça

- Abuşoğlu, H. Ö., & Aydoğan, B. B. (2023). Sosyal Medyada Z Kuşağına Yönelik Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 707-728.
- Aldamen, Y. (2023). Xenophobia and Hate Speech towards Refugees on Social Media: Reinforcing Causes, Negative Effects, Defense and Response Mechanisms against That Speech. *Societies*, 13(83), 1-26.
- Alğan, C. & Şensever, L. (2010). *Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl, 10 Örnek*. Sosyal Değişim Derneği Yayınları.
- Alikılıç, Ö., Gökallı, E. & Alikılıç, İ. (2021). Nefret Söylemi Üzerinden Ötekileştirme: Twitter'da Mültecilere Yönelik Nefret Tipolojisi Analizi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 36, 501-520.
- Alkiviadou, N. (2019). Hate speech on social media networks: towards a regulatory framework? *Information & Communications Technology Law*, 28(1), 19-35.

- Bahçecioğlu, E. H. (2024). İnternet Haberciliğinde Doktorlara Yönelik Nefret Söylemi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 9(17), 17-40.
- Baker, C. E. (2012). *Hate speech. The content and context of hate speech: Rethinking regulation and responses*. Cambridge: Cambridge University Press
- Barker, C.& Galasinski, D. (2001). *Cultural Studies And Discourse Analysis: A Dialogue On Language And Identity*. London: Sage
- Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. Free Press.
- Bi Haber. (2023). "6284" İsyanı: "Tehdit Mesajları Aldım!" 18.03.2023 tarihinde https://youtu.be/dkUfGN_eKr8?si=xNpIG0-zjXN4tkY2 adresinden alındı.
- Bilge, R. (2016). Sosyal Medyada Nefret Söyleminin İnşası ve Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenlemeler. *Yeni medya E-Dergisi*, (1), 1-13.
- Binark, M. & Çomu, T. (2011). Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Evrilmesi. <http://bianet.org/bianet/biamag/131930-nefret-soyleminin-nefret-sucuna-evrilmesi>
- Binark, M. & Çomu, T. (2012). Sosyal Medyanın Nefret Söylemi İçin Kullanılması İfade Özgürlüğü Değildir!. <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>
- Bourdieu, P. (2015a). *Ayırım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi*. Heretik Yayıncılık.
- Bölükbaşı, Ö. (2015). *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması*. Yetkin Yayınları.
- Charan, A. & Verma, J. K. (2020, 02-04 July). Characterizing Social Media Contents for Regulating Hate Crimes and Cyber Racism against Marginalized and Dalits In India. [Conference presentation abstract]. International Conference on Computational Performance Evaluation, Shillong, India.
- Çınar, E. (2022). Siyasal İletişim ve Nefret Söylemi: 2019 İstanbul Yerel Seçimler Örneği. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 10(22), 225-260.
- Çomu, T., & Halaiqa, İ. (2014). Web İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi. *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (pp. 26-87), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Doğan, E. (2015). Televizyon Haberlerinde Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacılar Örnek Olayı. [Yayımlanmış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dondurucu, Z. B. & Çetinkaya, A. (2021). Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi ve Sosyal Medya Okuryazarlığı Bağlamında Sosyal Ağların Ayrımcılığa Karşı Aldığı Önlemler. *Sosyal Medya Okuryazarlığı*. (pp. 195-240), Ankara: NOBEL.
- Foucault, M. (1969). *Bilginin Arkeolojisi ve Dil Söylemi*. Ayrıntı Yayınları.
- Fox Haber. (2023). Türkiye'nin Kritik Seçimine Son 3 Gün. 25.05.2023 tarihinde <https://youtu.be/5Hz9RmIDZsM?si=yHUZxb8uxZGVbLIZ> adresinden alındı.
- Gelber K. & McNamara L. (2016). Evidencing the harms of hate speech. *Social Identities*, 22(3), 324-341.
- Göregenli, M. (2013). *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları, Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar*. Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Hengirmen, M. (1997). *Türkçe Dilbilgisi*. Engin Yayınevi.
- Hrant Dink Vakfı. (2012). Medyada Nefret Söylemi İzleme Raporu. https://hrantdink.org/attachments/article/384/Medyada-Nefret-Soylemi-Ocak-Nisan_2012.PDF
- Irak, H. (2022). Twitter'ın Karanlık Yüzü: Nefret Söylemleri. *İletişim*, (24), 1-12.
- İnceoğlu, Y. & Çoban, S. (2014). *Ötekileştirme Sürecinde Medyanın Yeri*. Ayrıntı Yayınları.
- İnceoğlu, Y., & Çoban, S. (2016). *"Öteki"leştirme Sürecinde Medyanın Yeri*. İletişim Yayınları.
- İnceoğlu, Y. G., & Çomak, N. A. (2009). *Teun A. van Dijk. Metin Çözümlemeleri*. Ayrıntı Yayınları.
- İşman, A., Buluş, B. & Yüzüncüyıl, K. (2016). Sosyalleşmenin dijital dönüşümü ve dijital benliğin sunumu. *TRT Akademi*, 1(2), 608-619.
- Koçak, A., & Arun, Ö. (2013). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28. <https://doi.org/10.18094/si.51496>
- Köker, E., & Doğanay, Ü. (2010). *İrkçi değilim ama..., Yazılı Basında İrkçi-Ayrımcı Söylemler*. İnsan Hakları Ortak Platformu.
- Laub, Z. (2019, 7 June). Hate speech on social media: Global comparisons. Council On Foreign Relations. <https://www.cfr.org/background/hate-speech-social-media-global-comparisons>
- Oğuz, S. E. (2024). *X'te Suriyeli Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi*. [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Özdemir, C. (2023). 6284 sayılı kanun nedir? Varlığı neden hayati önem taşıyor? 13.03.2023 tarihinde <https://youtu.be/AsVHR4WOJQQ?si=IfQMw6cuCJ21uFNX> adresinden alındı.
- Öztürk, N. (2017). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-32.
- Öztürk, F. E. (2021). Salgınla Yayılan Nefret: Twitter’da 65 Yaş Üstü Bireylere Yönelik Nefret Söylemi. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (15), 143-159.
- Parekh, B. (2012). *Is there a case for banning hate speech?* Cambridge University Press.
- Shahbaznezhad, H., Dolan, R. & Rashidirad, M. (2021). Kullanıcıların Etkileşim Davranışlarında Sosyal Medya İçerik Formatı ve Platformunun Rolü. *İnteraktif Pazarlama Dergisi*, 53(1), 47–65.
- Silva, L., Mondal, M., Correa D. & Benevenuto, F. (2021, 04 August). Analyzing the Targets of Hate in Online Social Media. [Conference presentation abstract]. Proceedings of the Tenth International AAAI (Association for the Advancement of Artificial Intelligence) Conference on Web and Social Media, Kanada.
- Söğüt, F. (2021). Dağlık Karabağ Çatışması ve Nefret Söylemi: Youtube Kullanıcı Yorumları Üzerine Bir İnceleme. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 6(2), 306-324.
- Sözcü TV. (2023). AKP’ de 6284 Savaşı Sürüyor. 12.04.2023 tarihinde <https://youtu.be/4ArMEgYFCVo?si=FyMQP9g8RY28VyeE> adresinden alındı.
- Sütçü, C. S. (2012). *Sosyal Medyaya Girmeden Önce Bilinmesi Gerekenler*. Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Şahin, K. (2010). *Türk Yargısının “Bizden Olanlar” ve “Bizden Olmayanlar” Ya Da “Tek’in Birliği”ni Koruma Algısı*. Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Udapa, S. (2021). *Digital Technology and Extreme Speech: Approaches to Counter Online Hate*. United Nations Peace Keeping.
- Ulusal Kanal. (2023). HÜDAPAR seçim beyannamesini açıkladı: 6284 ve karma eğitimi hedef aldı. 12.04.2023 tarihinde https://youtu.be/ca51uZB_K5I?si=Cz9sBiCH0BGywAA- adresinden alındı.
- United Nations. (2023). Understanding hate speech. 15.03.2023 tarihinde <https://www.un.org/en/hate-speech/understanding-hate-speech/what-is-hate->

[speech#:~:text=In%20common%20language%2C%20%E2%80%9Chate%20speech,that%20m](#) adresinden alındı.

Ülke TV. (2023). "Kırmızı Çizgimiz" Diyerek Son Noktayı Koydu! 16.03.2023 tarihinde <https://youtu.be/5WlQzm9VwQE?si=bemPNtDGzaafdduP> adresinden alındı.

van Dijck, J. & T. Poell. (2013). Understanding social media logic. *Media and Communication*, 1(1), 2–14.

van Dijk, T. A. (2003). *Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım*. Su Yayınları.

van Dijk, T. A. (2015). *Critical Discourse Analysis*. John Wiley & Sons.

Vardal, Z. B. (2015). Nefret Söylemi ve Yeni Medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 132-156.

We Are Social. (2023). Most Used Social Media Platforms. <https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/digital-2023/>.

Weber, A. (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı*. (M. Çulhaoğlu, Çev.) Avrupa Konseyi Yayınları.

Yağcıoğlu, A. H (2017). 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar. *DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(3), 913-966.

Yılmaz, S. Hakan (2013). *Siyasal Nefret Söylemi ve Medya*. LiteraTürk Yayınları.